

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง
จังหวัดเชียงใหม่

THE SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION OF SANGHA ADMINISTRATIVE
MONKS IN MEAWANG DISTRICT CHAING MAI PROVINCE

พระอธิการอานนท์ โอภาโส (ดวงเดือน)*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๔) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พระสงฆ์มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุและพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น มีระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการศาสนศึกษามีปัญหามากที่สุด คือยังไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนงานด้านการศาสนาเท่าที่ควร ซึ่งควรมีการประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานร่วมกัน

๔. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เน้นในเรื่องของการบริหารงานคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสนอแนะวิธีการบริหารที่ดี เพื่อให้การ

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสนองงานคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การบริหาร, กิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

The dissertation is The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province. The objectives of dissertation are 1) to study the opinions of monks to The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province. 2) to compare the The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province, classified according to personal factors. 3) to study the problem and suggestions of The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province. 4) to study patterns of The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province.

The findings of this dissertation are as follows:

1. The role level of The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province to finding the monks have the level of comments of The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District the overview that high levels ($\bar{X} = 3.85$). Considering it was found that a high level in all aspects.

2. A comparison of the level of the comments of The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province. Classified by personal factors founding the monks are ages and age of monk to different, there are different opinions. The personal factors on the other side. Opinions are no different.

3. Study results issues and suggestions about The Sangha Affairs Administration Of Sangha Administrative Monks In Meawang District Chaing Mai Province to finding the Religious Studies have a most problem there are not relevant agencies to support the work of religious studies as it should be. Which should coordinate the cooperation of relevant agencies in the operation together.

4. The qualitative study founding the mainly focus on the key information are the management of Sangha's Administration aspects of a systematically. Including suggestions how good management for the management of Sangha's Administration in 6 side as to efficiency and can responsiveness work's of the monks as well.

Keywords : Management, Sangha Affairs, Sangha Administrative Monks

๑.บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย และให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน ครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายช่วยจัดระบบปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองฝ่ายอาณาจักร ครั้นเมื่อถึงรัชการปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

เขตการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งการปกครองระดับตำบล ออกเป็น ๖ ตำบล แบ่งเขตปกครองระดับวัด สำนักสงฆ์และที่พักสงฆ์ รวม ๔๓ วัด โดยแต่ละวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ซึ่งรวมจำนวนพระภิกษุทั้งสิ้น ๑๗๐ รูป สามเณร ๔๙ รูป^๑ การบริหารกิจการคณะสงฆ์และการจัดการทุกๆ ด้าน มีการทำงานร่วมกันกับเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีข้อกำหนดให้ดำเนินการตามนโยบายหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เดียวกัน ซึ่งกรมศาสนาได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการได้แนวคิดแนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการองค์กรสงฆ์เพื่อมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นตามยุคตามสมัยแต่ในทางปฏิบัติจริงดูเหมือนจะยังมีปัญหาอยู่^๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงเกิดปัญหาด้านการปกครองและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมี การดำเนินงานที่ล่าช้าการจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง เป็นวัดบนภูเขาสูง และสำนักสงฆ์ตั้งอยู่ในป่าที่ห่างไกล ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ สถานที่ของวัดยังมีการบริหารจัดการที่ไม่ค่อยเรียบร้อยเป็นสัดส่วน และที่เห็นได้ชัดคือการขาดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับวัดและขัดแย้งกันเพราะเป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ จึงมีปัญหาเรื่องของอบายมุข สิ่งเสพติด

^๑ สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอแม่วาง, บัญชีสถิติวัดและจำนวนพระภิกษุ, (เชียงใหม่ : สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอแม่วาง, ๒๕๕๖) หน้า ๒.

^๒ พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงปญโญ), "การคณะสงฆ์และการพระศาสนา", เอกสารประกอบคำบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร : การประชุมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคมที่ ๑๔๓/๒๕๕๖), หน้า ๕๘.

ติดให้โทษ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วยคณะสงฆ์ กิจวัตรของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติการยังขาดตกบกพร่อง ผู้นำยังไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร

ดังนั้นแล้ว ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระสังฆาธิการที่อยู่ในพื้นที่อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับข้อมูลการบริหารกิจการคณะสงฆ์จากการสรุปวาระการประชุมประจำปีของคณะสงฆ์อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และจากการสังเกตโดยทั่วไป จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานคณะสงฆ์ในอำเภอแม่วาง ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๗๐ รูป

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๒๑ รูป ซึ่งได้มาจากการหากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & Morgan)^๓ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๒๑ รูป

^๓ อุเทน ปัญญา, ระเบียบวิธีวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๐.

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๐ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่” และผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลโดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Intertie)

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ก. เชิงปริมาณ

๓.๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลประชากรของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และอาชีพวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๔.๒ ระดับความคิดเห็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๔.๓ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามข้อมูลประชากร วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๓.๔.๔ ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ข. เชิงคุณภาพ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่างระหว่าง ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๙ มีพรรษาระหว่าง ๑ - ๕ พรรษา จำนวน ๖๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๒ มีระดับการศึกษาสามัญอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๕๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๙ มีวุฒิการศึกษานักธรรมระดับนักธรรมเอก จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๓ และส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมจำนวน ๘๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๖

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

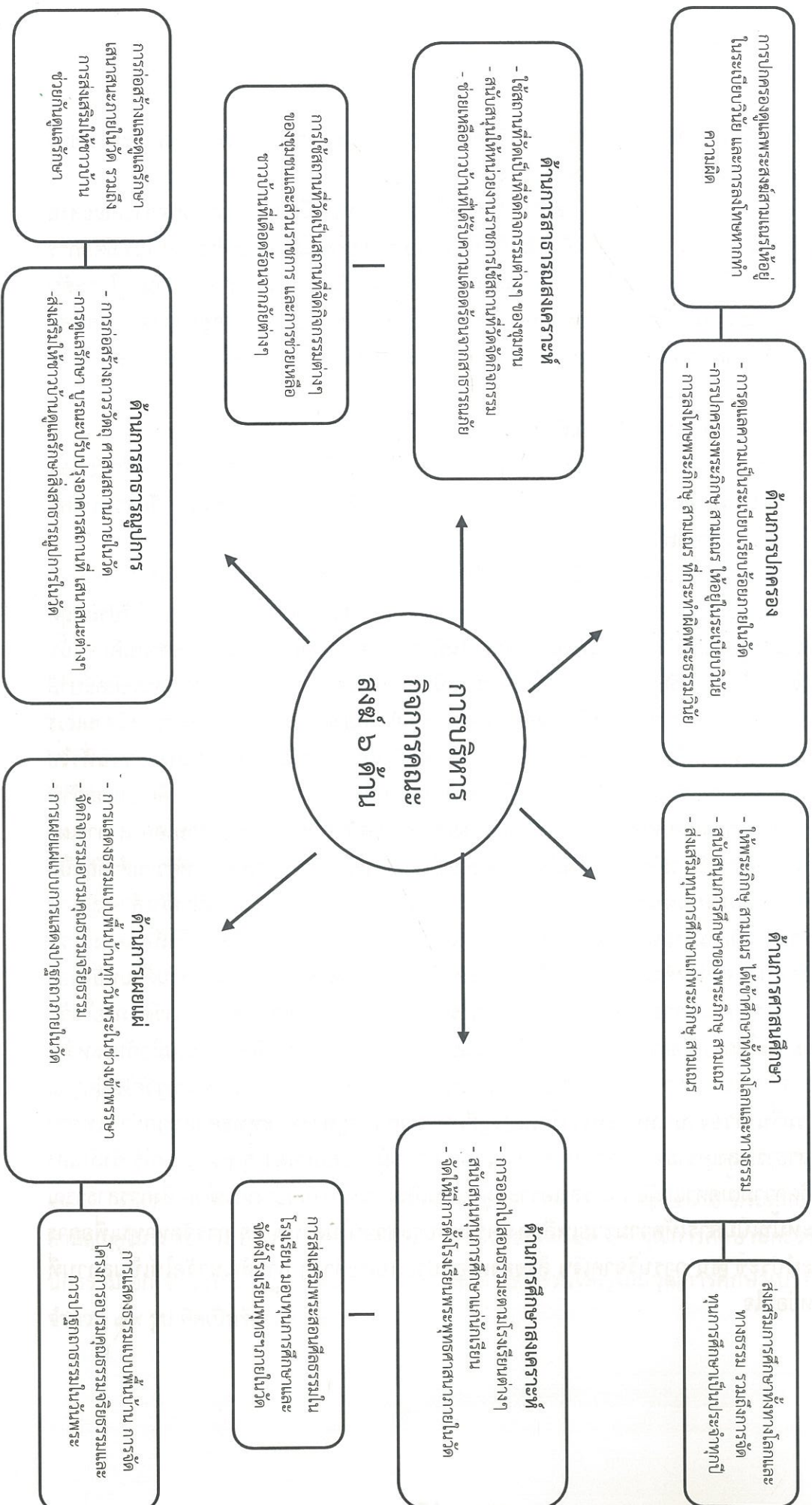
จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พระสงฆ์มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสาธารณูปการอยู่ในลำดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาคือด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.81$) ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในลำดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.70$)

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุและพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอื่น มีระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

๔.๔ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่า การปกครองที่ดีนั้นเป็นการปกครองตามระเบียบวินัย ระเบียบปฏิบัติของคณะสงฆ์ รวมถึงการสอดส่องดูแลพระสงฆ์สามเณรในความดูแลให้ประพฤติตนตามสมณสาธูป และการดูแลในด้านการศึกษาให้มีความเรียบร้อยและดีงาม การศาสนศึกษานั้นเป็นการจัดการด้านการเรียนของพระสงฆ์สามเณร สนับสนุนการศึกษาทั้งทางโลก ทางธรรมและบาลี รวมถึงการสนับสนุนทุนการศึกษาหรือปัจจัยใช้สอยต่างๆ อันเกี่ยวกับการศึกษาของพระสงฆ์สามเณร การศึกษาสงเคราะห์เป็นสนับสนุนทางด้านการศึกษาทั้งแก่พระสงฆ์ สามเณรและเยาวชนทั่วไป เปิดโอกาสให้สามารถเข้ามาศึกษาภายในวัดได้อย่างสะดวก ซึ่งอาจมีการมอบทุนการศึกษาประจำปีแก่ผู้ที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามโอกาส การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นงานด้านหนึ่งของพระสังฆาธิการนั้นต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการเผยแผ่นั้นควรกระทำตามโอกาส ซึ่งไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็สามารถทำได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้ด้านการรักษาศีล ๕ ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการตอบรับจากทั้งคณะสงฆ์และศรัทธาประชาชนเป็นอย่างดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานด้านหนึ่งของการเผยแผ่ด้วย การสาธารณูปการเป็นงานด้านการก่อสร้าง ดูแลรักษาเสนาสนะถาวรวัตถุภายในวัดเพื่อให้สามารถใช้งานได้เป็นอย่างดีและมีความมั่นคงแข็งแรง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างวัดและชาวบ้านในการช่วยกันดูแลรักษาและทะนุบำรุงให้มีสภาพที่ดีอยู่เสมอ พัฒนาวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม เหมาะที่จะเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และการสาธารณสงเคราะห์เป็นการสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ประสบภัยต่างๆ หรือผู้ยากไร้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเมตตาแก่ผู้อื่น การสงเคราะห์ผู้อื่นนั้นเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งด้วย ซึ่งการสาธารณสงเคราะห์นั้นเป็นการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่างๆ การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน การบริจาคเงิน สิ่งของเพื่อผู้ประสบภัยต่างๆ การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๕. สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรสร้างการมีส่วนร่วมทางการปกครองให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจมีนโยบายในการปกครองร่วมกันหรือการปกครองตามลำดับชั้นหรือตามลำดับพรรค

๒) ควรมีการจัดตั้งทุนนิธิต่อการศึกษาสำหรับพระสงฆ์สามเณรขึ้น เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี รวมถึงการศึกษามัธยม

๓) ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณร ผู้ยากไร้ เพื่อส่งเสริมการศึกษาให้กับพระสงฆ์สามเณรหรือผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

๔) เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับสูงควรมีนโยบายด้านการเผยแผ่เชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่อาจส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาด้วย

๕) ควรเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการต่างๆ ระหว่างวัดและชุมชน รวมถึงการพัฒนาอาคารเสนาสนะต่างๆ ภายในวัดให้มีความสวยงาม เป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อช่วยกันดูแลรักษาเสนาสนะถาวรวัตถุให้คงทนสืบไป

๖) ควรเสริมสร้างจิตสำนึกความเสียสละให้กับพระสังฆาธิการให้มาก ให้รู้จักการเสียสละรู้จักการให้มากกว่าการรับ เพื่อประโยชน์สุขของชาวบ้านที่ยากไร้และขาดโอกาสทางสังคม

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) พระสังฆาธิการควรมีวิธีการปกครองพระสงฆ์ สามเณรรุ่นใหม่ที่มีแนวความคิดที่โน้มเอียงไปในทางสังคมโลกมากกว่าสังคมคณะสงฆ์

๒) พระสังฆาธิการควรให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะแผนกบาลี

๓) พระสังฆาธิการควรให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านทุนการศึกษาที่ต้องครอบคลุมและตรงตามความต้องการ

๔) พระสังฆาธิการควรมีรูปแบบในการเผยแผ่ที่หลากหลายมากกว่านี้ โดยไม่ยึดติดกับการเผยแผ่ในรูปแบบเดิมที่เน้นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก

๕) พระสังฆาธิการต้องสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชนในการดูแลรักษาสาธารณูปการต่างๆ ของวัดให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะช่วยกันดูแลรักษาศาสนสมบัติร่วมกัน

๖) พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญการสงเคราะห์ชาวบ้านบ้าง ไม่ใช่เป็นผู้รับแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องรู้จักเป็นผู้ให้ในขณะเดียวกันด้วย

๖.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพในการประยุกต์ใช้หลักการบริหารต่างๆ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สามารถสนองตอบต่องานทั้งส่วนของคณะสงฆ์และของภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานร่วมกันมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

๓) ควรมีการศึกษาถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กองแผนงาน กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

กองพุทธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงปญโญ). “การคณะสงฆ์และการพระศาสนา”. เอกสารประกอบ

คำบรรยาย. กรุงเทพมหานคร : การประชุมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคมที่ ๑๔๓/๒๕๔๖, ๒๕๔๖.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือวิชาการโครงการอนุรักษ์วัด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักงานคณะสงฆ์อำเภอแม่วาง. บัญชีสถิติวัดและจำนวนพระภิกษุ เชียงใหม่ : สำนักงานคณะ

สงฆ์อำเภอแม่วาง, ๒๕๕๖.

อุเทน ปัญโญ. ระเบียบวิธีวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่, ๒๕๕๖.